

**Quæstionum Canoniarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus III. De Pœnis matrimonii clandestini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

eur prædictæ proclamationes eorum, qui matrimonium inire volunt.

691. Quæstio est 6. an denuntiationes licite fiant etiam extra dies festivos, & quidem interpolatos? non posse fieri *dies feriales*, etiam cum dispensatione Ordinarii, docet Zerola in *praxi Episc. p. 1. V. Matrimonium S. 4.* & alii, quos cit. & seq. Barbof. in *Tridentinum cit. n. 22.* quia Concilium expressè loquitur de *diebus festivois*. Verùm hoc meritò limitatur, ut non procedat de *festis tantum ex præcepto*. Nam licet sit dies feriatas, si tamen in aliquo, eo die, celebraretur aliqua solennitas in Ecclesia Parochiali, quò frequens populus concurreret, licite fierent, & fini à lege Tridentini quæsito satisfieret. Accedit, quòd etiam contrarii hoc admittant in casu, quo ex præcepto esset festum, solum ad meridiem; ita Sanchez. *lib. 6. hic D. 6. num. 9. &c.*

692. Ad alterum, an, & qualiter debeant esse *dies continui*? Resp. id plurimum pendere ab usu, quo decretum Concilii quoad hoc in Ecclesiis receptum est. Cæterum etiam ex praxi certum est, non requiri tres dies *immediatè continuos*, & *immediatè sibi succedentes*; præsertim cum fini per legem intento rectius satisfiat, si inter unam & alteram denuntiationem tempus aliquod intercedat, quo derur tempus cogitandi, ac aperiendi, si quod impedimentum occurreret, ut rectè notat Coninck *cit. D. 27. dub. 5. n. 27.* quamvis Sanchez. *cit. D. 6. n. 8.* rectè moneat, non debere nimis multos dies festos inter unam & alteram denuntiationem interponi, ne audientes decipiantur, rati superesse alias, consequenter tempus adhuc impedimentum denuntiandi.

693. Quæstio est 7. qualiter contrahentes à Parocho de mutuo consensu interrogandi? & quibus verbis conjungendi sint? Resp. Parochum, vel delegatum assistentem matrimonio graviter obligari, Sponfos interrogare de mutuo consensu, prout constat ex illis verbis: *Viro & muliere interrogatis, ubi habetur in n. 684.* nimirum, an femina hunc velit in suum maritum, & vicissim? dixi *graviter*, si ipsi & testibus non constet de illo; non autem secus, ut tenet Bonacina de *matr. q. 1. n. 40.* Qualiter autem consensus sufficienter exprimi possit? dictum est *quæst. 1. à 376.*

quibus porrò verbis, dum Sponfos matrimonio conjungit, uti debeat, præscribit ipsum CC. ut dictum est *n. 684.* an autem grave peccatum sit, ea verba omittere? Affirmat Rebellus de *obligatione justitiæ l. 2. q. 7. f. 1. n. 4.* cum violetur Concilii præceptum; sed probabilius est cum Sanchez. *l. 8. hic D. 38. n. 7.* secluso contemptu, & scandalo, esse tantum veniale; cum ea Cæremonia nec ad valorem matrimonii, nec ad procurandam impedimenti, si quod esset, notitiam pertineat.

ARTICULUS III.

De Pœnis matrimonii clandestini.

Ex pœnis contra matrimonium clandestinum statutis aliquæ afficiunt *liberos* ex tali matrimonio natos; aliæ *Parochum*, & *testes*, aliæ *ipfos contrahentes*. Supponendum autem, hic agi de *clandestinitate culpabili*; aliàs enim non foret locus pœnæ *c. sine causa 27. de Reg. juris in 6.* difficultas autem est, an, dum agitur de pœnis matrimonii *clandestini*, sub hoc nomine veniat matrimonium, *quovis modo clandestinum* juxta diversas clandestinitatis species jam expositas in *n. 632.*

S. I.

Quale matrimonium clandestinum subjaceat pœni à jure statutis?

Resp. probabilius esse, nec matrimonium *ante benedictiones nuptiales consummatum*; nec *ante legitimam ætatem initum*; nec *contra fidem priorum Sponsalium contractum*; nec denique *contractum sine solennitate*, quæ habetur in *c. Aliter. 30. q. 5.* (nempe absque consanguineorum notitiâ) contractum, rectè *clandestinum* dici, prout *clandestinitas* subjacet pœnæ juris: sed tantum vel *clandestinum simpliciter*, vel *secundum quid*, ut patebit ex seq. Quare illæ quatuor species non tam matrimonia clandestina sunt, quàm *minus solennia*, ut rectè not. Sanchez. *lib. 3. hic D. 1. à num. 1.* quæstio igitur procedit solum de matrimonio clandestino propter denuntiationes culpabiliter omittas, vel propter defectum præsentia Parochi, & Testium. Igitur

Prima

696. Prima dubitatio est, an matrimonium sit clandestinum relatè ad pœnas, si justè omisiss denuntiationibus contractum, consummetur ante easdem ex obligatione consummationi præmittendas? Affirmativam sequitur Gutierrez. 2. p. q. 4. quia tali casu, quando non præmittuntur ante consummationem, jam illicitè omittuntur: sed probabilius negatur, quia matrimonium non est clandestinum, quoad pœnas, nisi contractum clandestinè clandestinitate culpabili: pœnæ enim, impositæ sunt clandestinè contrahentibus, non utcunq; sed cum culpa ex omissione imputabili: sed in hoc casu matrimonium non est clandestinè contractum cum culpa ex omissione imputabili, ut ponit casus, cum in contrahendo justè prætermisissæ sint; ergo.

697. Secunda dubitatio est, an matrimonium sit clandestinum relatè ad pœnas, si contractum sit, culpabiliter omisiss denuntiationibus? Resp. etià negativam tenet Petrus Ledesma q. 45. de matr. a 5. probabilius tamen affirmari; sic Hostiens. in c. fin. de Clandest. despons. V. Hujusmodi & c. ex Tenore. Qui filii sint legitimi. V. in facie, & alii. Quia matrimonium, omisiss culpabiliter denuntiationibus, esto coram Parocho, & Testibus celebratum, jure antiquo agnitum est clandestinum, clandestinitate, supra quam pœnæ in matrimonium clandestinum statutz cadebant; ut constat ex c. fin. §. si quis verò, de clandestina despons. ibi: pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter omne interdictum (de præmittendis denuntiationibus) in conspectu Ecclesie contrahere præsumserunt, quam juris antiqui dispositionem Tridentinum non tantum non correxit, vel immutavit in hoc puncto; sed potius confirmavit; cum in dicta Sess. 24. c. 1. expressè dicit: Sacri Concilii Lateranensis vestigiis inherendo, præcipit Sancta Synodus &c. ut habetur in cit. decreto. Accedit, quòd idem etiam Concilium ibid. c. 5. contrahentibus in gradu prohibito, culpabiliter omisiss denuntiationibus, licet contraxerint coram Parocho, & Testibus, etiam cum ignorantia impedimenti, in pœnam statuat, quòd careant spe dispensationis; ergo signum est, ipsum

velle pœnas juris antiqui permittere in correctas.

Hinc negandum venit, quòd matrimonium non possit dici clandestinum relatè ad pœnas, si celebratum est coram Parocho, & Testibus, & culpabiliter omisiss denuntiationibus; quia, licet Parochus, (qui est persona publica) & testes, nomine Ecclesie adsint, adhuc stat, quòd sit clandestinum secundum quid, quam clandestinitatem, si culpabilis sit, subjectam esse pœnæ juris, ex dict. constat. Nec ad hoc declinandum dici potest, solum puniri eam clandestinitatem, quâ positâ Ecclesie non constabat, nec probari poterat matrimonii contractus factus, neque impedimenta detegi, si quæ forent. Nam contrarium apertè constat ex cit. c. fin. §. si quis, relato n. 697. accedit, quòd ratio dispositionis pœnalis adhuc stet etiam in hoc casu, nimirum culpabilis omissionis mediè, ad impedimentum, si quod esset, detegendum factis denuntiationibus in Ecclesia, vel æquipollente loco multitudinis concurrentis. Et quamvis verum sit, odia esse restringenda, per reg. Odia, de Reg. Jur. in 6. consequenter, verba dispositionis legalis esse propriè, & strictè accipienda; valde autem improprie clandestinum dici matrimonium ex solis denuntiationibus culpabiliter omisiss, cum hoc stante probari possit, per testes; hoc tamen tantum procedit, quando lex ipsa non explicat oppositum: at lex in c. fin. §. si quis, exprimit etiam clandestinitatem ex culpabili omissione solarum denuntiationum, ut dictum est n. 697. & Tridentinum ejus vestigiis insisit, ergo.

Tertia dubitatio est, an matrimonium sit clandestinum relatè ad pœnas juris Ecclesiæ, si celebretur omisiss culpabiliter denuntiationibus, sed coram vel tota, vel majori parte vicinie? Negativam sequitur Innoc. in cit. fin. n. 2. & Abbas ibidem. n. 9. cum aliis. Verum contrarium probabilius est, ut docet Sanchez. cit. lib. 3. hic D. 1. n. 10. quia licet in hoc casu matrimonium fiat publice publicitate simpliciter; non tamen sic publice publicitate legali, eà scilicet, quam jus desiderat, & dispositione pœnali non puni, ut constat ex dict. Jus enim non punit in hoc casu defectum publicitatis utcumque; sed ejus, quam exigit pro tali actu; at in

at in hoc casu ad actum contrahendi matrimonium non clandestinè, sed publicè, exigit publicitatem per denuntiationes, quoties iudicio Ordinarii non remittuntur; Ergo.

Quarta dubitatio est, an hodie matrimonium clandestinum simpliciter (nimirum contractum sine præsentia Parochi, & Testium) subiciatur iisdem pœnis, quibus antiquo jure? Not. autem, hanc dubitationem solum procedere de pœna, quæ afficit contrahentes; non, quæ liberos ex tali matrimonio natos, vel Parochum assistentem matrimonio clandestino; quo posito: suppon. quòd pœnæ jure antiquo impositæ contrahentibus matrimonium simpliciter clandestinum, procedant solum pro casu, quò, non obstante tali clandestinitate, tale matrimonium validum erat; non autem, si invalidum. Nam si talis contractus nulliter celebratus est, esto ab invicem Sponsi recederent, & cum alio contraherent, non sequebantur ea mala, quibus cavendis utrumque jus, antiquum scilicet & novum tam severè clandestinos hęc contractus inhibuit, & contrahentes pœnæ subjecit; ita Sanchez. lib. 3. hic D. 2. num. 5. Castropal. D. 2. de sponsal. p. 13. §. 2. num. 2. cujus ulterior ratio est; quia in dato casu cessat tota ratio legis pœnalis, cujus directus finis in statuendis hęc pœnis est, metu talium pœnarum coercere à matrimoniis simpliciter clandestinis, validè, sed illicitè contractis, necùm de matrimonio contracto non constaret, veri conjuges ab invicem recedentes, & alia conjugia publicè contrahentes, in perpetuis ad ulterius viverent, Ecclesiâ medelam facere non valente propter defectum notitiæ de primo matrimonio, utpotè simpliciter clandestinè contracto; at hoc adæquatè cessat, ubi matrimonium invalidum, & nullum est.

Hinc nota, inter leges pœnales sæpe magnum versari discrimen; quædam enim pœnam statuunt propter solum factum, & pravum animum facientis, licet careat effectu juris, seu valore: sic matrimonium solo facto contrahens cum consanguinea in gradu prohibito, subicitur excommunicationi in Clement. 1. de Consang. similiter, contrahens cum Moniali, jure antiquo contraherebat impedimentum im-

pediens matrimonium cum alia Muliere in perpetuum. c. Hi ergo. 27. q. 1. & tamen in hoc casu punitur solum factum, etsi careat effectu juris, seu valore: è contra verò alix non puniunt factum utcumque, sed tantum secuto effectu juris, seu valore actus, esto illicitè fieret; sic emphyteuta non cadit in pœnam commissi, statutam in vendentes bona emphyteutica, irrequisito Domino, si venditio nulla fuit, ut const. ex L. fin. C. de jure Emphyt. Similiter in c. 1. de sent. excommunic. in 6. Prælati non incurrunt excommunicationem saltem in excommunicantes solâ voce, & non in scriptis, si excommunicatio effectum juris non habet, ut si alter vel paruit, vel appellavit; quia hæc leges pœnales non respiciunt nudum factum, sed conjunctum cum juris effectu.

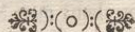
Quòd autem in pœnis, quæ impositæ sunt contrahentibus matrimonium simpliciter clandestinum, non attendatur nudum factum, sed juris effectus, liquet ex ratione, quam CC. reddit, statuens pœnas in clandestinè contrahentes; quia ex hoc fiebat, quòd tales Conjuges iterum ab invicem recedentes, cum alia palàm contraherent, & cum ea in perpetuo adulterio viverent: sed hæc ratio vera non esset, si loqueretur de matrimonio contracto solum de facto, & non de jure, sed validè. Nam si matrimonium esset invalidum, nullum adulterium statu damnationis dignum committerent illi putarivi Conjuges, esto ab invicem recedentes, alia conjugia inirent. Ex hoc tandem deducitur, probabiliorem esse eorum sententiam, quæ negat, ex matrimonio clandestinè, sed invalidè contracto, nunc incurri pœnas impositas contra contrahentes clandestinè, nisi jus exprimat, quòd etiam punitum velit nudum factum & pravum animi facientis; qualiter contingit in casu, quo Trident. Sess. 24. de Reform. Matr. c. 1. irritans matrimonia clandestina nihilominus præcipit Ordinariis, ut ipsos, sic contrahentes, graviter puniant, ex matrimonio clandestinè, sed invalidè contracto; adeoque solum si etiam validè contractum sit, & de valore constet Ecclesiæ; cujus rationem reddo infra. num. 721.

703. Nec obstat, matrimonium simpliciter clandestinum hodie graviorem continere culpam, si spectetur *in se*, & absolute, quam fuerit olim; secus tamen est, *quoad Ecclesiam*, & relate ad illam. Cùm enim hodie tale matrimonium irritum sit, ex recessu Conjugum à priori matrimonio, & novo contracto, hodie non nascuntur ea mala, & adulterini concubitus in secundo, sicut prius, dum tale matrimonium validum fuit. Tridentinum autem, & antiqua jura in dato casu non tam *facti gravitatem in se*, quam relate ad *Ecclesiam*, & mala in iis pœnis attendebant; ergo ex eo, quòd ejusmodi matrimonium hodie *in se* gravius sit, ac olim, non sequitur, hodie locum esse pœnæ, sicut olim. Quando autem dicitur, *facta contra legem pro infectis haberi, quantum ad utilitatem facientis*; secus, *quoad damnum*, non procedit universaliter; Fallit enim, si factum solum sit contra legem præcisè prohibentem; sic matrimonium contra impedimentum solum impediens non habetur pro infecto etiam quoad utilitatem facientis, cum jus ei faveat, ut nihilominus validè contrahat. Secundo quando factum est contra legem *annullantem* actum, ex defectu formæ substantialis non servatæ, non habetur pro infecto etiam quoad damnum facientis, nam (ut volunt aliqui, inter quos est Sanchez apud Castropal. *de Sponsalibus d. 4. p. 10. n. 3.*) si quis nulliter contrahat cum Berta, non ideo subit damnum, quo prohibetur ducere Cajam, sororem Bertæ, in casu, quo nullitas oritur ex clandestinitate. Hujus ratio ulterior est, quia in præsentī casu agimus *de lege pœnali*, non utcunq; sed specificè de lege pœnali *definiēte pœnam non factò præcisè*, sed *factò cum juris effectu*, ut ostensum est à num. 701. Igitur quando jus antiquum contrahentibus clandestinè statuit pœnam propter mala inde secuta, si clandestinum matrimonium juris effectum, seu valorem obtineat (prout revera olim obtinebat) fieri nequit hodie extensio earum pœnarum in jure novo, ubi tale matrimonium juris effectum, seu valorem non obtinet, quia in hoc casu ea mala non sequuntur, ut probatum est sup. Hinc in casu talis legis pœnalis non debet attendi *gravitas facti*

secundum se, sed relate ad *Ecclesiam*, quæ considerat gravitatem facti in ordine ad mala inde nascentia, quando factum obtinet effectum juris, seu valorem.

Ex hoc Coll. cùm dicitur: *pœnam impositam, facienti aliquem actum, habere locum, si talis actus fiat, licet de jure non teneat*, intellige, debere quando lex pœnalis punit præcisè factum, & pravum animi facientis; non autem, quando punit factum cum juris effectu, ex hoc, quòd inde proveniant gravia mala, quorum radicem annullat, non rescindendo, sed ejus valorem impediendo; quia tunc cessat finis directus legis. Similiter quādo dicitur: *quando lex respicit factum, eam non curare de juris effectu, dummodo habeat formam, seu apparentiam facti, præcisè*; qualiter contingit in L. *quid ergo. 13. §. Cùm autem ff. de his, qui not. infam. ibi: sicum ea quis faciat nuptias, vel Sponsalia constituat, quam uxorem ducere non potest, exiit notatus*. Unde, cùm dicimus in hoc casu contrahentes clandestinè non subjici pœnis à jure antiquo impositis, *clandestinè contrahentibus*, intelligitur, quando clandestinitas facit matrimonium nullum, quod solum contingit in casu, quando fit in loco, ubi ex dispositione Tridentini sine Præsentiā Parochi & Testium contractum evadit irritum. Ratio constat ex dictis.

Et ideo contrahentes simpliciter clandestinè in loco, ubi robur suum non obtinet Tridentinum, irritans matrimonia simpliciter clandestina, incurrunt pœnas à jure statutas *contra contrahentes simpliciter clandestinè*; quia tali casu ejusmodi matrimonium, licet clandestinum, valet, ergo lex respiciens factum, conjunctum cum effectu juris, habet locum, ex dictis. Idem dicendum est de matrimonio culpabiliter omissis denuntiationibus celebrato coram Parocho & Testibus, etiam in loco, ubi Tridentinum viget; quia sic adest factum contra legem cum effectu juris; cùm tale matrimonium sit validum; ita Sanchez. *lib. 3. hinc D. 2. num. 8. §. ad sextum*.

§. 2.

De pœna matrimonii clandestini,
statuta liberis, ex eo susceptis.

De hac agitur in c. fin. b. t. ubi Innocentius III. ita loquitur: cum inhibito copulæ conjugalis sit in ultimis tribus gradibus revocata, eam in aliis volumus districte servari. Unde prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo clandestina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus interesse præsumat. Quare speciale quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut, cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponantur, competente termino præfinito: ut intra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipsi Presbyteri nihilominus investigent, utrùm aliquod impedimentum obstitat; cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expressè, donec, quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis.

Si quis verò hujusmodi clandestina, vel interdicta conjugia inire præsumperit, in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censetur, de parentum ignorantia nullam habitura subsidium: causam dat, cum illi, taliter contrahendo, non expertes scientia, vel saltem affectatores ignorantie videantur: pari modo proles illegitima censetur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter omne interdictum etiam in conspectu Ecclesiæ contrahere, præsumperunt.

Sanè, si Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præsumperit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravior puniendus, si culpæ qualitas postulerit. Sed his, qui taliter præsumperint, etiam in gradu concessio copulari, condigna pœnitentia injungitur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam malitiosè impedimentum objecerit, Canonicam non effugiet ultionem.

Ex hoc textu colliges, in duplici casu propter clandestinitatem puniri libe-

ros ex matrimonio clandestinè, vel contra interdictum Ecclesiæ celebrato conjunctos. 1. quando matrimonium clandestinè, vel contra interdictum Ecclesiæ etiam ignoranter ab eorum parentibus celebratum est in gradu prohibito. 2. quando sic celebratum est etiam in facie Ecclesiæ à parentibus scientibus impedimentum, si in initum sit, ommissis denuntiationibus culpabiliter, ut patet ex illis verbis: si quis verò hujusmodi (nempe de quibus antefermo erat) clandestina, vel interdicta conjugia; sed ante interdictum fuit, celebrare conjugium prius, quàm in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponerentur; ergo loquitur hic de matrimoniis in gradu prohibito celebratis non tantùm clandestinè simpliciter, sed etiam secundùm quid, seu culpabiliter ommissis denuntiationibus, ut etiam notavimus supr.

Colliges. 2. ut hanc pœnam incurrant liberi, seu potius parentes in suis liberis, non sufficere qualescunq; matrimonium clandestinum, sed clandestinum in gradu prohibito contractum sine denuntiationibus, ut patet ex cit. c. fin. ibi: si quis verò hujusmodi clandestina, vel interdicta conjugia inire præsumperit in gradu prohibito. Ex hoc ulterius habetur requiri, quòd tale matrimonium inducens illegitimitatem etiam ignorato impedimento, cujus tamen scientia præsumitur in iure, sic nulliter contractum in gradu prohibito; & ideo nota, eas pœnas non contrahi à liberis, quod consanguinei, vel affines dispensati (culpabiliter ommissis denuntiationibus) contraxerunt publicè, seu in facie Ecclesiæ, quia sic nec est irritum, nec clandestinè contractum in gradu prohibito; id, quod etiam dicendum est in casu, quo tales dispensati contrahunt, etiam simpliciter clandestinè, in loco, ubi Tridentinum robur suum non obtinet, licet etiam culpabiliter denuntiationes omiserint; quia sic non verificatur, quòd contraxerint clandestinè in gradu prohibito. Dixi autem notanter, requiri in hoc casu, quòd matrimonium sit nulliter contractum in gradu prohibito, quando scilicet ea pœna statuitur in liberos non obstante ignorantia parentum de tali impedimento, quia præsumitur tunc in eis scientia; & hoc propter dicenda à n. 719.

710. Si autem quæras, an *in premissis casu* sufficiat matrimonii nullitas ex quocunque impedimento? Resp. affirmativam teneri à Sanchez. *lib. 3. hic. D. 24. num. 4.* qui tamen hoc restringit *n. 5.* ad solum impedimentum, quod factis denuntiationibus detegi poterat: sed negativam probabilius doceri à Castropalao *D. 2. de spons. p. 13. §. ult. n. 3.* Nam Concilium generale sub Innocentio III. in *c. fin. de clandestin. de spons.* expressè loquitur de matrimonio clandestinè contracto, *in gradu prohibito*; ergo sub pœnam hujus specificæ dispositionis pœnalis non cadit matrimonium clandestinè contractum *non in gradu prohibito*, sed solum cum alio impedimento v. g. *cum voto solenni, cum defectu ætatis, cum crimine &c.* Ex quo sequitur, pœnam illegitimitatis solum habere locum in casu matrimonii clandestinè contracti *in gradu prohibito consanguinitatis, & affinitatis, quando inducitur etiam suppositâ ignorantia impedimenti*, ut signatè monuimus in præced. num. Nam CC. id tantum expressit; nec etiam ob identitatem rationis pœnæ extendendæ sunt.

711. Dices. 1. ratio puniendi liberos ex matrimonio clandestino fuit culpabilis omisso denuntiationum, per quas impedimentum manifestari poterat, hæc autem ratio procedit de quocunque impedimento, consequenter in eodem etiam eadem reperiri debet juris dispositio, seu decisio. Resp. hoc argumentum sic indefinitè prolatum, non procedere universaliter; tum quia (ut not. ipse Sanchez. *cit. n. 4.*) valde dubium est, & fallit in pluribus, ut dictum est supr. tum quia Gregor. XIV. expressè declaravit legem pœnalem, ac odiosam, quâ quidem certorum criminum Rei excluduntur ab asylo Ecclesiastico, *nec ob identitatem, nec ob majoritatem rationis*, ad Reos aliorum criminum, etiam graviorum, extendi posse, ut constat ex dictis, præsertim *lib. 1. tit. 2.* ubi de extensione legis; ergo licet probeat etiam casum illum *non expressum*, in quo reperitur eadem ratio, quæ in expresso, *simili prohibitione dignum esse*, non tamen probat, *actu prohibitum*; cum certum sit, legislatores, justis de causis, sæpe non omnes casus (qui meritorium prohibitionis de se habent) sed certos

tantum, prohibere, ut constat ex dictis de Gregor. XIV. in sua constitut. *cum aliis non nulli.* Cæterum negari potest, in dato casu rationem legi pœnali fuisse, *culpabilem omissionem denuntiationum*, per quas impedimentum qualecunque, sed, per quas impedimentum *in gradu prohibito*, detegi poterat; at hæc ratio non est in matrimonio nulliter contracto ex quocunque impedimento.

Dices. 2. suscepti ex matrimonio, in *712.* facie Ecclesiæ, saltem unius parentis bonâ fide contracto, etiam *in gradu prohibito*, sunt legitimi, ut dicitur *c. 2. & 14. Qui filii sint legit.* ergo à legitimitate excluduntur suscepti ex matrimonio malâ parentum fide contracto clandestinè, ac nulliter; hoc autem fit *sex quocunque impedimento dirimente matrimonium clandestinum nulliter contrahatur*; ergo.

Resp. non valere conseq. nam textus hujus capituli solum docet, liberos judicandos esse legitimos, quando suscepti sunt ex matrimonio *bonâ fide parentum*, nulliter contracto, *quando non est simul clandestinum*; ex quo sequitur tantum, non esse legitimos judicandos, si suscepti sint ex matrimonio malâ fide parentum nulliter contracto, *quando non est simul clandestinum*; cum quo stat, etiam tunc censerî illegitimos, quando suscepti sunt ex matrimonio nullo *& simul clandestino*; nullum eis subsidium præstant ignorantia; quia propter clandestinitatem præsumuntur *non expertes scientis*, vel saltem *affectatores ignorantie*. Et sic Barbof. in *cit. c. fin. n. 8.* textum in eisdem *§. si quis cum c. 2. & 14. Qui filii sint legitimi*, conciliat, ut sensus sit: *filios susceptos ex matrimonio nullo, quando simul fuit clandestinum, esse illegitimos, non obstante ignorantia parentum*; si autem non fuit simul clandestinum, licet verè nullum; *jurari bonâ fide parentum*, ut legitimi habeantur. Quare, licet matrimonium ex quocunque impedimento dirimente, nullum sit, nec inducat illegitimitatem in liberos inde susceptos, si careat clandestinitate, & contractum sit *bonâ fide* saltem unius è parentibus, ut dicitur in *c. 2. & 14. Qui filii sint legitimi*: secus tamen est, *si sit clandestinum, & nullum in gradu prohibito*, etiam non obstante ignorantia

rantiā parentum; quia tunc præsumitur ignorantia affectata.

713. Dices. 3. quando ratio legis exprimitur in ipsa lege, ex communissima, & receptissima sententia, lex poenalis extendi debet ad eum casum, in quo eadem ratio invenitur; sed ira contingit in præfenti, ergo; Resp. neque in hoc casu, quo ratio legis expressa à lege, reperitur in casu non expresso, legitimè fieri extensionem ad casum non expressum, nisi aliunde colligatur, quòd legislator casum expressum prohibuerit, motus ex illa ratione communi, & universali expressa, in quantum universalis est. Cum enim possit eam amplecti, vel in quantum communis est omnibus eam participantibus, vel præcisè in quantum reperitur in certis casibus, cum certis circumstantiis, non communibus casui non expresso: non rectè à ratione casus expressi ad non expressum ex eadem arguitur: at textus in *c. fin. §. si quis*, non punit matrimonium nulliter contractum propter omissionem denuntiationum, per quas detegi poterat impedimentum qualecunque, quo stante nulliter contractum est; sed propter neglectum denuntiationum, per quas detegi poterat impedimentum gradus prohibiti; ergo.

714. Dices. 4. cum Barbof. jam cit. n. 13. licet decisio textus in *c. fin. §. si quis*, poenalis videatur; quia tamen in favorem animæ condita est, ad coercendum peccatum eorum (qui contra canonica instituta matrimonia audent contrahere, & insuper clam contrahendo ignorantiam affectant) non restringenda, sed amplianda est ad matrimonia clandestina ex quocunque impedimento nulliter contracta, juxta doctrinam Glof. V. alios in *c. sciant cuncti, de Elect. in 6.* Resp. quod assertur, concedi, quoties legislator dispositionem suam non restringit per certos terminos in ipsa lege expressos; at in *c. fin. §. si quis*, ea decisio de illegitimitate susceptorum ex matrimonio clandestino, & nulliter contracto restringitur per expressa in ipsa lege verba, ad nulliter contractum in gradu prohibito; ergo.

715. Dices. 5. cum eodem ibid. dispositio textus in *§. si quis* non agit limitativè de matrimonio nullo ex impedimento consanguinitatis, & affinitatis, sed generaliter, de nullo, ex quocunque alio impe-

dimento dirimente; quia ille §. refert se ad principium textus, ibi: *hujusmodi clandestina, vel interdicta*, id est, hæc, de quibus in principio dixerat; constat autem in principio de omnibus aliis impedimentis egisse. Quamvis enim in exordio locutus sit, de contrahentibus in gradu prohibito, deinde tamen decisionem per verba generalia incipit ibi: *qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum, opponit*; & clarius ibi: *investigent utrum aliquod impedimentum obset?* Resp. negando, quòd ea decisio non disponat limitativè, sed generaliter de quovis impedimento. Unde licet decisio illius textus per ly *hujusmodi* se referat ad ea clandestina, & nulla matrimonia, de quibus in exordio dixerat; quia tamen in principio dixerat de matrimoniis clandestinis, ac nullis in gradu prohibito (ut fateatur ipse Barbofa) non rectè infertur ex hoc termino *hujusmodi*, relato ad exordium textus, decisionem esse generalem, de quocunque matrimonio clandestino, nullo undecunque; sed in gradu prohibito.

Nec obstat, quòd postquam in exordio egit de clandestino matrimonio nulliter contracto, ex impedimento consanguinitatis, disponat generaliter, ut, qui novit aliquod impedimentum legitimum, illud, si possit, opponat; & si quod detegatur, contractus Sponsis interdicatur, dum de rei veritate constet; ac mox subjungat: *si quis vero hujusmodi clandestina, & interdicta conjugia inire præsumpserit*; (quo videtur decisio loqui, de matrimoniis ex quocunque impedimento interdictis) non, inquam, obstat; quia respectum ad priora, quem assert terminus *hujusmodi*, expressè limitat per verba expressa, in gradu prohibito; quo clarè innuit, non punire qualibet clandestina conjugia contra interdicta, etiam nulliter contracta: sed in gradu prohibito; quia terminus specialis præcedenti generali subjunctus, ejusmodi prævium sermonem indefinitum in subsequentibus restringit. Et ideo illius sensus est, *si quis vero hujusmodi matrimonia interdicta in gradu prohibito clandestinè inire præsumpserit, nihilominus proles censeatur illegitima, non obstante ignorantia parentum; quia videntur, vel non expertes scientia, vel ignorantia affectatores;*

tores; quod longe aliud est, quam si quis hujusmodi matrimonia interdicta in quocumque impedimento clandestinè inire præsumpserit: his præmissis

717. Si quæras. 2. an ad incurrendam, poenam illegitimitatis, de qua in cit. c. fin. §. si quis verò, requiratur præterea, prolem susceptam esse de conjugio invalido, durante inhabilitate & clandestinitate? Resp. quod sic; constat 1. ex c. Quod nobis. 2. de clandest. de spons. Vbi Pontifex Episcopo Belbacensi rescribit, ut eos, qui suscepti sunt ex clandestino matrimonio, per Ecclesiam comprobato, & rato habito, si persone contrahentium matrimonium suum voluerint publicare, legitimos filios, & heredes judicet. 2. ex c. Quod nobis, 9. Qui filii sint legitimi ibi: si qui autem de clandestino matrimonio, postmodum ab Ecclesia comprobato, generati fuerint, eos legitimos judices filios, & heredes: quod Castropal. cit. D. 2. de spons. p. 13. §. ult. num. 4. meritò verum esse vult, licet post hoc, per accidens, impedimentum aliquod detegatur. Ex quo sequitur, prolem esse censendam legitimam, esto suscepta sit, ex matrimonio clandestino, nulliter contracto, etiam in gradu prohibito, si tale matrimonium tempore conceptionis, vel nativitatis publicatum, & ab Ecclesia comprobatum sit, ut validum.

718. Si quæras. 3. an id etiam procedat in casu matrimonii, licet in facie Ecclesie contracti, si parentes impedimenti conscii erant? si deinde hoc matrimonium ab Ecclesia per dispensationem in impedimento comprobetur. Resp. quod non, ut dicitur in c. Tanta, qui filii sint legitimi; quia illi contraxerunt invalide, non tantum facto, sed etiam scientia, & existimatione sua: quod non est in his, qui contraxerunt invalide solum facto, sed ignorantes impedimentum. Hujus ulterior ratio est; quia similia matrimonia contracta, vel in facie Ecclesie, vel etiam clandestinè, nempe omisis denuntiacionibus, cum ignorantia impedimenti, si contrahentes publicare voluerint, ab Ecclesia recipienda, & comprobanda sunt, nisi rationabilis causa præpediat, ut dicitur in cit. c. 2. b. t. hoc est, nisi aliquod impedimentum tali probationi opponatur, ut not. Castropal. cit. n. 4. in fine. Non est igitur mirum, si talis defectus in

hoc secundo, non in primo casu, Ecclesie approbatione suppleatur.

Ex hoc sequitur, quòd proles suscepta ex matrimonio clandestino, & valido, legitima censenda sit, si scilicet parentes ejus tempore conceptionis, vel nativitatis proles, habiles erant ad contrahendum. Nam in cit. c. fin. non obstante ignorantia impedimenti, propter præsumptam in parentibus scientiam, vel ignorantiam affectationem illi solum redduntur legitimi, qui suscepti sunt ex matrimonio clandestino, in gradibus prohibitis, hujus autem textus dispositio extendi non debet ad susceptos ex matrimonio clandestino valido, ut tenet ipse Sanchez. lib. 3. hic D. 44. n. 2.

Nec obstat, quòd ex matrimonio clandestino, & putativo, in poenam clandestinitatis statuatur illegitimitas sobolis inde susceptæ, quamvis ejus nullitas lateat parentes, & eadem clandestinitas reperiat in matrimonio clandestino valido. Nam correctio juris omninò vitanda est ut dicitur L. precipimus, C. de appellat. nisi cogat necessitas, vel alia dispositio posterior; sed juxta jus antiquum in c. Tanta. Qui filii sint legitimi, omnes liberi naturales dicuntur legitimi secuto inter eorum parentes matrimonio; ergo hujus correctio vitanda est, quod tamen non fieret, si nati ex matrimonio clandestino, & valido, forent illegitimi; cum ad hoc dicendum nec ulla necessitas, nec dispositio juris posterior cogat.

Accedit, quòd poena (utpote odiosa) imponenda non sit, ubi non est expressa in jure, c. Is, qui, de sent. Excom. in 6. sed poena illegitimitatis in susceptos ex matrimonio clandestino valido, nullibi est expressa in jure. Nam c. fin. §. si quis, loquitur de susceptis ex matrimonio clandestino, ac irritò, quando est in gradu prohibito propter impedimenti præsumptam scientiam, vel ignorantiam affectationem: idem est de c. ex Tenore. Qui filii sint legitimi; ergo; igitur duos casus complectitur c. fin. §. si quis, occasione clandestinitatis, seu matrimonii clandestinè contracti in gradibus prohibitis. 1. si contractum sit à parentibus in gradu prohibito, etiam ignoranter. 2. si cum scientia impedimenti, licet contractus celebratus sit in facie Ecclesie, sed denuntiacionibus cul-

culpabiliter omittis; ex primo non nascitur illegitimitas, nisi matrimonium clandestinè contractum sit in gradu prohibito; ut diximus num. 709.

§. 3.

*De pœnis matrimonii clandestini
statutis in ipsos sic contrahentes.*

720. Esti verum sit, per illegitimitatem prolium, de qua proximè actum est, puniri etiam ipsos parentes, puniuntur tamen non *in se*, sed *in alio*, nempe in susceptis liberis ex matrimonio clandestino, *in gradu prohibito*. In præsens igitur agimus de pœnis matrimonii clandestini, quibus *in se* puniuntur sic contrahentes. Prima harum pœna juris antiqui est *privatio beneficii concessi spoliatis*, in c. Conquestione, c. Literas, de Restit. spoliat. quo jubetur, *spoliatus regulariter ante omnia restitui*. Hoc, inquam, beneficium clandestinè contrahentibus, in pœnam elandestinitatis, ademptum est, ut tradit gloss. in c. Ex transmissa cod. V. Legitimè. Et ideo mulier, à viro spoliata quasi possessione maritali, intentans ei actionem spoli, quâ petit eum restitui sibi ad conjugalem cohabitationem, non restituitur in casu, quo matrimonium contraxit clandestinè. Nam ut concedatur in casu similis spoliationis restitutio, textus in c. Ex transmissa, petit, matrimonium *in facie Ecclesie* contractum esse, seu ut Ecclesie constet de valore matrimonii, ac ejus possessione prius habitâ.

721. Dices: pœnæ juris antiqui, quibus *in se* puniuntur clandestinè contrahentes, non afficiunt, nisi matrimonium sic clandestinum, & validum juxta dicta n. 702, ergo, ubi matrimonium clandestinum invalidum est, contrahentes non cadunt in pœnam privativam restitutionis in casu spoliationis. Resp. ibi omnino dictum esse, pœnas juris antiqui, quibus *in se* puniuntur clandestinè contrahentes, non afficere contrahentes, nisi matrimonium sit validè celebratum sic, ut Ecclesie constet de matrimonii valore, non autem seclis; quia cum ponatur matrimonium clandestinè contractum (consequenter contra interdictum Ecclesie) puniendum est juxta c. 1. & 2. de matrimonio contra interdictum Ecclesie contracto, adedque ante-

quam de valore constet, dignum non est eo favore restitutionis, qui conceditur contrahentibus juxta formam Ecclesie; tum quia jus præsumit contra eum, qui nititur *adversus jura*, Reg. 82. de Reg. jur. in 6. tum quia in dato casu actrix, quæ petit restitutionem, nequit ostendere possessionem, nisi probet *titulum veri Conjugii*; cùm liber homo possideri non possit, nisi ex aliquo titulo, ut not. gloss. in cit. c. Ex transmissa; V. & ab eo cognita.

Altera pœna est, ut, si contingeret, 722. quòd conjuges clandestini ab invicem recedentes, transirent ad aliud matrimonium publicum, hoc præferatur illi, nisi clandestinum efficaciter probetur validum. Huic pœnæ vix esse locum post Tridentinum, censet Castropal. cit. D. 2. p. 13. n. 7. si enim simpliciter clandestinè contraxerunt in loco, ubi viget Tridentinum, aliunde tale matrimonium invalidum est; si autem solum omittis denuntiationibus, probari tamen possit factum, non probato ullo impedimento, restitutio spoliato faciendâ est: existimo tamen, posse dari casum; ut, si qui validè, sed omnino clam contraxerunt in loco, ubi talia matrimonia valent, ac unus conjugum altero relicto, in alio loco cum aliquo publicè contrahat; si enim spoliatus superveniret, & contra spoliatorem ad restitutionem ageret, quin validum matrimonium suum (quia omnino clam fuit) probare posset, foret locus huic pœnæ in foro externo.

Tertia pœna, quam statuit Tridentinum 723. num. Sess. 24. de Reform. matr. c. 5. est, quòd contrahentes clandestinè (omittis nimirum culpabiliter denuntiationibus) *carere debeant spe dispensationis*, si fortè *in gradibus prohibitis* (licet in facie Ecclesie, & impedimentum ignorantes) contraxerunt; quia non est dignus, qui Ecclesie benignitatem facilem habeat, cuius salubria præcepta contempsit; ita Concilium: sic enim loquitur loco cit. Tridentinum. *si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere presumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendâ careant*; idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, si quidem solennitè

nitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiciatur poenis. Non enim dignus est, qui Ecclesiae benignitatem facile reperitur, cuius salubria praecepta temere contempserit. Si vero solemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit.

Circa praesens decretum not. 1. hoc intelligendum esse, quod carere debeant spe dispensationis, *ex iisdem causis*, quae caeteroquin sufficerent, si non commisissent vitium clandestinitatis; ut enim Pontifex in dato casu se difficilem reddat, exigit recta gubernatio, ne contemnentibus Ecclesiae interdictione, concedens facilem indulgentiam aliis, spe paris indulgentiae, viam faciat minus curandi ea, quae Ecclesia tam sollicitè in bonum animarum statuit.

Not. 2. etsi Barbosa in *cit. loc. Trid. num. 21.* velit, *ly in gradibus prohibitis*, intelligendum de contrahente cum quolibet impedimento dirimente, contrarium tamen probabilius esse ex dict. supr.

Not. 3. cum ibidem dicitur, quod si ignoranter id fecerit, nimirum contrahendo in gradu prohibito, scienter tamen denunciations omiserit, ex hac culpa praesumi affectationem vel scientiam impedimenti; & poenam statui.

Not. 4. à fortiori, hanc poenam impositam esse scienter contrahentibus clandestinè in gradibus prohibitis, & multò magis, eadem scientia stante, matrimonium tale consummantibus, ut liquet ex aperto textu Tridentini in *cit. c. 5.* Ex quo not. quod hae poena non afficiat clandestinè contrahentes matrimonium, & illud consummantes, *ut unquam*, sed, si hoc facere praesumpserunt: quod non cadit in quodcumque factum, sed solum in factum cum ausu temerario. Et ideo dispositio, puniens aliquid praesumentem, non comprehendit illum, qui id bonà fide, ignoranter, imprudenter, sive inadvertenter fecit; sic Barbosa de *dictionibus usu freq. V. Presumere. num. 3.* ac propterea, ut rectè observat Pereyra in *Elucidario num. 8. 9.* hae clausulae (*scienter ausus fuerit, vel si quis praesumpserit*) in legibus imponentibus poenam, excludunt

omnem ignorantiam, etiam vincibilem; & crassam (teste Sanchez. *de matr. lib. 9. D. 32. num. 35.*) dummodo non sit adeò crassa, ut reputetur *ingens temeritas*; tunc enim tam haec, quam affectata, non excusant, à praedictarum legum poena incurrenda.

Quarta poena habetur in *Trid. Sess. 24. 724. de Reform. matr. c. 1.* ubi statuitur. 1. ut contrahentes matrimonium simpliciter clandestinè (nimirum sine Parocho & Testibus) sint inhabiles, ad sic contrahendum 2. ut Ordinarius teneatur, eos graviter punire, *ibi: nec non Episcopos contrahentes, arbitrio Ordinarii graviter puniri praecipit.* Circa primum, eam inhabilitatem Castropalaus *D. 2. de sponsal. p. 13. §. ult. num. 9.* vocat poenam; sed probabilius est oppositum ex dictis à *num. 637.* Hinc si contrahere velint in facie Ecclesiae, etiam post matrimonium sic clandestinè contractum, habiles sunt, ut docet idem Author cum Sanchez. *D. 46. num. 3.* & aliis. Circa secundum autem, not. poenam esse arbitrariam, seu commissam arbitrio Ordinarii; ut patet ex textu ibi: *arbitrio, hoc est; prudenti iudicio*; non autem, *mere libertati*, ut scilicet ei liceat punire, *vel non punire*; sed, quod punire debeat, relictà tamen ejus prudentiae quantitate, & qualitate poenae, in linea tamen poenae gravis, ut pat. ibi: *graviter puniri praecipit.*

§. 4.

De poena statuta in assistentes matrimonio clandestino.

Parocho, vel alteri Sacerdoti de illius *725. licentia*, matrimonio clandestino (nimirum omissis culpabiliter denunciations) assistentibus, decreta est suspensio ab officio per triennium, ut constat ex *c. fin. de Clandest. despons. ibi: sanè si Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit; aut quilibet etiam Regularis, qui eis praesumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur.* Circa quam poenam not. 1. eam suspensionem non esse latae sed tantum ferendae sententiae, ut patet ex Verbo *suspendatur. 2.* eam poenam cadere in assistentem matrimonio clandestino *secundum quid*; pat. ex iis verbis

verbis, tales conjunctiones, de quibus nimiram ibi sermo est; ibi autem agitur de matrimonio clandestinis, omittis culpabiliter denunciationibus, ut fuscè ostendit Gonzalez in cit. c. fin. n. 5. deinde, quia sub nomine matrimonii clandestini, re late ad poenas, venit etiam clandestinum secundum quid, ex num. 697. Not. 3. hanc poenam probabiliter non incurri ab assistente matrimonio clandestino, & valido, vel etiam, in valido, modo non sit in gradu prohibito. Nam per ly tales conjunctiones notatur matrimonium, de quo ibi: at ibi tantum sermo est de matrimonio clandestino in gradu prohibito; ut pat. ex claro textu; quoad poenam & extensionem illius textus non rectè fieri ad matrimonium clandestinum cum quocunque impedimento dirimente const. ex dictis paulò ante.

Not. 4. dictam poenam non incurri à Parocho assistente matrimonio clandestino, nisi hoc faciat temerè, vel cum affectata legis ighorantià; non autem si ex ighorantià etiam culpabili, vel crassa, modò tanta non sit, de quo paulò ante, num. 723. Nam ea poena non fertur in assistentes utcunque, sed qui ejusmodi matrimoniis interesse præsumserint, vel contempserint, tales conjunctiones prohibere. Not. 5. quòd juxta Castropal. cit. D. 2. p. 13. §. ult. num. 13. hanc poenam non incurrat Parochus ex eo præcisè, quòd assistat matrimonio sine sufficienti numero testium; sic enim non assistit matrimonio, cum nullum sit ex defectu formæ Tridentini. Verùm sic etiam non incurret illam, assistens clandestino matrimonio in gradu prohibito; cum & hoc nullum sit. Rectius dici videtur ex eo; quia non assistit in hoc casu clandestino matrimonio in gradu prohibito. Not. 6. prædictam poenam extendi à P. Sanchez. lib. 3. D. 43. à num. 2. quotiescunque Parochus, vel ab eo delegatus, interfuerit matrimonio ab Ecclesia interdicto, prout fieret, si intereffet matrimonio Vagorum absque Ordinarii licentià; verùm textus ille poenalis (in num. 725.) hanc extensionem non patitur juxta Castropal. cit. num. 13. rationem dat, quia textus ille loquitur tantum de matrimoniis, quæ ob suspensionem impedimenti dirimentis interdicta sunt. Hæc ratio rectè procedit, si restringatur

Tom. IV.

ad impedimentum in gradu prohibito, ut dictum est.

Si quæras, quis validè absolvat à trienniali suspensione, incurrà ex assistentià in matrimonio clandestino? an id possit Episcopus jure suo? Negativa probabilior est; nam inferior nequit relaxare legem à superiore latam, præsertim tempore illi expressè definito; at ista lex poenalis, est lex superioris Episcopo, nimirum Concilii generalis, quo ea suspensio triennio durare jubetur; ergo. Nec obstat, quòd eam Episcopus imponat, quia id solum agit tanquam Minister Concilii, non autem tanquam Principalis. Et quamvis possit absolvere à censuris non reservatis per c. fin. de sent. Excom. fallit tamen, si late sint, ut durent ad tempus à jure determinatum; si autem tempus determinatum non sit, absolvens nihil agit contra legem superioris; quia duratio ejus tunc non cadit sub legem. Quando autem dicitur in Tridentino Sess. 24. de Reform. 6. Episcopum in foro conscientie posse absolvere ab omnibus censuris etiam Papa reservatis ex occulto delicto provenientibus, non verificatur sic universaliter; fallit enim. 1. in censura, quæ oritur ex homicidio voluntario; fallit. 2. in his, quæ deductæ sunt ad forum contentiosum; fallit. 3. si delictum, ob quod censura incurra est, non sit occultum, ut expressè loquitur textus in cit. c. 6. ibi: in quibuscunque casibus occultis &c. ubi Barbosa ad cit. c. 6. num. 26. probabiliter censet, ibi occultum dici, quòd non est notorium apud omnes, etiam si probari possit per aliquos testes; eò quòd sufficiat, non esse divulgatum, & aliquà posse tergiversatione celari.

Ex hoc videtur sequi, si ea Parochi assistentià, quam præstitit matrimonio clandestino, sit occulta, hoc est, non sit adeò divulgata, ut tergiversatione aliquà celari possit, licet per aliquos testes probari possit, Episcopum potestate, virtute Tridentini pro casibus occultis concessa, posse illum absolvere à suspensione trienniali pro foro conscientie. Hoc à fortiori dicent Joann. Andr. ad cit. c. fin. n. 11. Hostiens. ibid. Vers. per triennium, qui absolute docent, Episcopo competere hanc potestatem; sed contrarium adhuc videtur dicendum, etiam in hoc casu, quia

Aa

quia

quia Concilium loquitur de illis casibus ab Episcopo absolvendis, *qui nec publici sunt, nec ad forum externum deducti*, ut pat. ex *cit. c. 6.* ibi: liceat Episcopis ab irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto *occulto* provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & *exceptis aliis deductis ad forum contentiosum* &c. at cum hæc censura non incuratur ipso facto, sed per *sententiam Judicis*, jam est casus deductus ad forum externum, & quidem cum effectu, ut requirit Barbosa *cit. num. 38.* ergo non obstante, quod *predicto modo* casus sit occultus, adhuc non poterit absolvi ab Episcopo.

728. Quæres. 2. quæ sit pœna assistentis matrimonio non subditorum? Resp. Parochos, vel Sacerdotes alios, qui sine legitima facultate matrimonio sibi non subditorum assistunt, vel prædictos Sponsos benedicere ausi fuerint, ipso jure tam

diu manere suspensos, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur; sic Trident. *de Reform. matr. Sess. 24. c. 1.* Hanc suspensionem esse læ sententiæ constat ex verbis: *ipso jure suspensi manent*; ab ea tamen excusat ignorantia, modò non sit ita crassa, ut sit ingens temeritas; sic Barbosa. *in cit. c. 1. Vers. ausus fuerit*; constat etiam ex *num. 723.* imò juxta Castropal. *cit. num. 15.* modò non sit crassissima. Testes porrò, qui assistunt matrimonio clandestino, vel sine Parocho, vel denuntiationibus culpabiliter omisiss; imò, & Parochus, vel ejus delegatus, qui assistit matrimonio sine debitis Testibus, arbitrio Ordinarii puniendi sunt, cum & ipsi violent inderdictum Ecclesiæ, nec pœna jure definita sit; Sanchez.

l. 3. hic D. 46. n. 7.

QUÆSTIO IV.

Ad Titulum IV. de Sponsa duorum,

729.

um quandoque contingat, vel ab eodem dari fidem conjugalem duabus, vel ab una duobus; ex quo lites variae, & quandoque mala gravia enascuntur; hoc titulo decernitur, quid in ejusmodi casibus agendum? supponendum autem ad ea, quæ dicenda sunt, duobus modis posse alicui ab altero dari fidem de matrimonio. 1. *fidem pactionis*, quæ nihil aliud intelligitur, quam promissio matrimonii facta mulieri, vel e contra, si permisserit eam rem secum habere; quod non debet intelligi de copula fornicaria (hæc enim conditio, cum sit turpis, habetur pro non adjecta) sed de conjugali, post matrimonium contractum. 2. *fidem consensûs*, quo intelligitur promissio vera de præsentis; his præmissis;

ARTICULUS I.

Sponsalia de futuro unius cum pluribus.

Quæstio est. 1. quid resolvendum in casu, quo unus, vel una pluribus successivè dedit *fidem pactionis*, seu, quod idem est, si unus, vel una cum pluribus contraxit Sponsalia de futuro? Resp. in hoc casu, si priora non sint legitime soluta, Sponsum teneri manere cum prima, relicta secundâ; quia sic secunda sunt promissio rei illicitæ, nimirum ducendi secundam, contra fidem primæ; quod jure naturæ illicitum est; consequenter secunda sunt invalida, & primis præjudicare non possunt.

Quæstio. 2. quid resolvendum in priori casu, si Sponsalia secunda sint consummata? Resp. in foro conscientiæ statuendum, Sponsum teneri manere cum prima, si cum secunda non intercessit *fides consensûs*, seu matrimonium; ut constat ex dictis; quia sic secunda Sponsalia cum sola